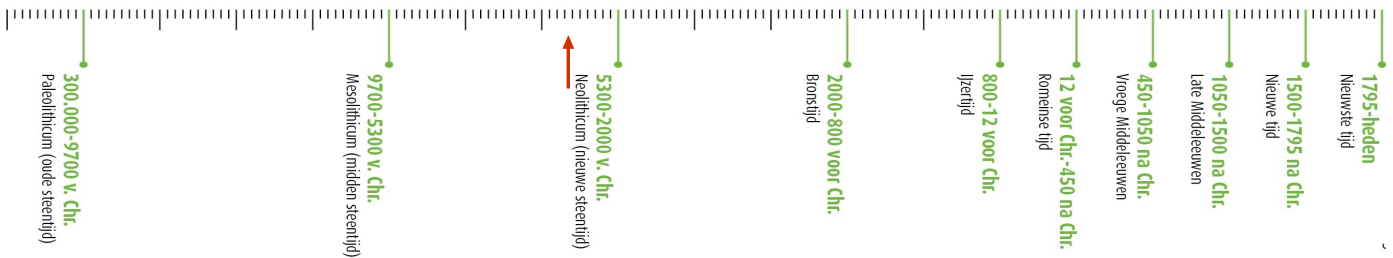

Graven in het groen

Een prehistorisch grafmonument in het bos bij Maarn

Nr. 5

Spannende ontdekkingen

Sommige verhalen van bijzondere archeologische vondsten lezen als een spannend jongensboek. Zo ook de ontdekking van de grafheuvel bij Vakantiecentrum De Halm in Maarn.

De Halm is gelegen in het mooie bosgebied op de noordelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug. De omgeving nodigt uit tot in bomen klimmen en hutten bouwen. In het voorjaar van 1975 werden door een jonge recreant twee vreemd gevormde stenen gevonden bij het bouwen van een ondergrondse hut.

Boven: Een bescheiden heuvel in de bossen bij Maarn markeert een 4500 jaar oud graf.

Grafgiften

Uiteraard trok de vondst de aandacht van de archeologen. Het volgende jaar werd een onderzoek uitgevoerd in de bossen langs de Buurtsteeg in Maarn.

De voorwerpen bleken afkomstig uit een ronde heuvel. Onder de heuvel is door de archeologen een grafkuil aangetroffen waarin naast de overledene een beker van aardewerk en een vuurstenen bijl waren begraven.

Boven: Deze vreemd gevormde steen is gevonden in de grafheuvel. Het bleek een strijdhamer uit de Nieuwe Steentijd die is gemaakt van het vulkanisch gesteente diabaas.

Wapens van steen

De stenen vonden hun weg naar een archeoloog van de Universiteit Utrecht. Groot was de verrassing toen bleek dat het ging om een strijdhamer (hierboven afgebeeld) en een vuurstenen mes uit het Neolithicum, ook wel Nieuwe Steentijd genoemd, meer dan 4500 jaar geleden!

Rechts: Met de dode is deze standvoetbeker begraven. Mogelijk bevatte deze beker een (alcoholische?) drank die een rol speelde in de rituelen rond de begrafenis

De aardewerken beker is van het type dat standvoetbeker werd genoemd. Hoewel deze compleet in scherven lag kon de beker in zijn geheel gerestaureerd worden.

Duidelijk is dat het mes, de strijdhamer en de beker tussen 2850 en 2450 voor Chr. aan een overledene in het graf zijn meegegeven. Boven het graf is later als monument een ronde heuvel van zand opgeworpen.

Links: Dit vuurstenen mes is gevonden in de grafheuvel. Deskundigen dateren het tussen 2850 en 2450 voor Chr.

Heuvels als grafmonumenten

Hoewel het voordien gebruikelijk was de doden in een gemeenschappelijk graf (zoals een hunebed) te begraven, verandert deze traditie vrij plotseling omstreeks 2800 voor Chr. Vanaf deze periode gaat de voorkeur uit naar individuele grafkuilen, gemarkeerd met een heuvel als grafmonument. Met de dode werden voorwerpen begraven. Een beker van aardewerk was een vast onderdeel. Daarnaast komen stenen strijdbijlen, vuurstenen bijlen en vuurstenen messen vaak voor.

In deze periode is de kiem gelegd voor een traditie van begraven die duizenden jaren lang zal blijven voortbestaan, zij het op vele verschillende manieren. Heuvels die worden aangelegd op een graf komen voor in de Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd tot in de vroege middeleeuwen. De heuvel als monument blijft, maar de manier van begraven en de rituelen rond de begraafing lijken eindeloos te variëren al naar gelang de periode en lokale tradities.

Boven: Ook deze vuurstenen bijl is met de dode begraven. Mogelijk verwijst de bijl naar een krijgshaftig element in het leven van de dode.

Wie is er begraven onder de heuvel van De Halm?

In de grafkuil onder de heuvel zijn naast de overledene een beker en een vuurstenen bijl gevonden. In de heuvel zelf zijn een mes en een strijdbijl aangetroffen. De krijgshaftige aard van de grafgraven doet vermoeden dat onder de grafheuvel een man is begraven. Wellicht is de strijdbijl een verwijzing naar zijn rol in de samenleving. Was hij misschien een krijger of aanvoerder in de strijd? De strijdbijl kan ook onderdeel zijn van de religie in die tijd, en bijvoorbeeld als geschenk aan een krijgslustige godheid gediend hebben

Nadat de krijger van De Halm hier begraven was, is er een heuvel boven zijn graf aangelegd. Deze heuvel lijkt daarna nog minimaal twee keer opnieuw te zijn opgehoogd. Het is aannemelijk dat bij deze gelegenheden nog andere personen in de heuvel zijn begraven. Het is niet waarschijnlijk dat zij directe familieleden van de krijger zijn geweest. Op basis van de onderzoeksgegevens worden de latere heuvelaanpassingen in de bronstijd gedateerd, tussen circa 1800 en 800 voor Chr., zo'n duizend jaar na het graven van het eerste graf!

Onder de grafheuvel van De Halm lijkt een krijgshaftig man te zijn begraven

Opvallend is dat de bewoners van deze omgeving zich na honderden en honderden jaren nog zo betrokken voelden bij bepaalde grafmonumenten, dat ze hun overledenen er zelf in begroeven. Mogelijk was het een vorm van voorouderverering. Misschien was het een vorm van verbondenheid die wij nu nog niet of niet meer begrijpen. Duidelijk is dat de geschiedenis van eeuwen begraven ligt in de grafheuvel van de Halm.

Beleven

De grafheuvel bij vakantiecentrum De Halm is vanaf het fietspad van de Buurtsteeg te bewonderen. Een informatiebord met het verhaal van de grafheuvel markeert de plek.

Lezen

Meer weten over grafheuvels op de heuvelrug?

Meer informatie is te lezen in het boek:

Op de Rand van de Rug, geschreven door Evert van Ginkel en Yuri van Koeveringe, met medewerking van David Fontijn, in 2010.

COLOFON

Dit is een uitgave van de gemeente Utrechtse Heuvelrug

Tekst: Annemarie Luksen-IJtsma

Foto's: Provincie Utrecht

Voor meer informatie: www.heuvelrug.nl
of email: archeologie@heuvelrug.nl

Archeologie

GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG